

eandem cogitationum series & numerus, minus etiam eandem aliarum cogitationum affectiones, claritas, obscuritas, velocitas, ne super iisdem quidem rebus; non igitur mens humana una eademque numero in omnibus est.

Præterea, quod Aristoteles prodidit, comprobaturque est a sequioribus, *intellectum fieri quodammodo omnia, quæ intelligit, id est ideas intellectuales & intellectum unum esse idemque*, adeo verum est, ut nihil verius scribere potuerit Joannes Picus, *qui dubitat ex intelligibili & intellectu magis vere & substantialiter fieri unum, quam ex materia & forma substantiali, non est philosophus (a)*: fit autem non simul omnia intelligibilia; neque plurima: capacitatis enim non modo infinita non est, sed ne magnæ quidem; ut idcirco experiamur, vix eam sufficere parvo numero idearum simul contemplando: at si unus esset in omnibus, fieret eodem tempore tot distincta atque diversa intelligibilia, quot simul qui sunt homines intelligunt: non unus igitur in omnibus. Scholasticorum quidem veteri pulvere adpersum est hoc argumentum, sed minime tamen contemnendum.

Schol. Sunt qui superioribus argumentis respondent, vim intellectivam unam quidem in omnibus hominibus esse, sed eam diverse modificari in singulis, pro phantasmatum, sensuum, & cerebri diversitate, indeque esse, ut in diversis hominibus diversa appareat: quemadmodum idem succus nutritivus pro varia herbarum, plantarumque structura, in frondes, fructusque diversos erumpit: idem flatus pro instrumentorum varietate varios edit sonos. Quibus B. Th. perspicue respondet, quod quoniam intelligere actio est immanens, fieri non potest, ut sola phantasmatum varietate & multiplicitate variet (b).

Arabum præcipue Peripateticorum ea fuit opinio, *unam esse animam intellectivam in omnibus hominibus, quæ*

(a) Joan. Picus in thesibus ex mente sua thesi 71. tom. 1. pag. 59.

(b) Lib. 2. contra Gen. cap. 73.

quæ Averrois thesis est apud Joannem Picum (a), & Beatum Thomam (b). Nempe *anima & intellectus passivus*, seu potius *divinus*, ut vocat Aristoteles, vel *possibilis*, ut Arabes & Scholastici, pro hominum multiplicitate multiplex est & varius: *agens* vero, (*ερευνα*) qui ex Arabum philosophia est substantia ab intellectu passivo distincta, unus tantum est. Sed non sibi convenit Arabibus. Sunt enim qui creatum intellectum hunc mundanum opinentur: sunt qui ipsum Deum arbitrentur. Nam Albumaron, *intellectum agentem esse Deum* scribit (c); & Themistii doctrina fuit, *intellectus possibilis, qui illuminantur tantum, plures esse: agentes participatos illuminantes, & illuminatos plures quoque esse: agentem illuminantem tantum unum*, scilicet Deum (d), quod Aristotelis doctrinæ est conforme, quippe qui Deum fecit *mentem mundum informantem*, quemadmodum demonstratum est a Walchio (e). Plura super ea re congescit Bælius (f). Nos inferius copiosius eam historiam enarrabimus. Sed quod spectat ad priorem opinionem, nescio utrum Campanellæ, & Cudworthi *anima mundana & genitrix* affinitatem cum illo Arabum intellectu habeat: certe flecti in eandem doctrinam haud difficulter potest. Ego etsi non negem, me valde esse proclivem in eam opinionem, esse in natura corporea *vim quamdam omnia permeantem atque continentem*, quam & *genitricem* appellare possimus, seu igneæ ea sit naturæ, seu cujuscvis alterius; atque ex ea non parum, ut aliorum viventium, ita hominum vitam pendere, quod experimentis perpetuis probari posset, si esset opus; at eam substantiam, qua intelligimus, subjectum idem & principium cogitationum nostrarum communem esse aut toti corporeæ naturæ, aut saltem hominibus omnibus, adeo stolidum puto, ut ne confutatione quidem dignum censeam.

Tom. III.

K

Prop.

(a) In Apologia pag. 45.

(b) Loco superius citato.

(c) Apud Joan. Picum pag. 45.

(d) Apud eundem pag. 49.

(e) De Atheismo Aristotelis in Parergis Academicis.

(f) In dict. Art. Aristotel. & Averr.

Prop. XVIII. Mens humana sempiterna non est.

D. Nam nulla habet sempiternitatis attributa. Principio sempiternum necessariam habet existentiam, adeoque essentiam (prim. part. prop. 28.); hinc infinite perfectum (ibid. prop. 29.); quod nunc mens humana non est. Deinde sempiternum necessariam habet existentiam: nulli ergo subditur, nec quidquam iavium ab alio pati potest; plura autem invita patitur mens, ut patet: sempiterna ergo non est. Tandem mens humana mutationi obnoxia est: quæ sunt talia sunt contingentia (prim. part. prop. 32.); nec contingentia sempiterna; mens ergo humana contingentem habet existentiam, nec idcirco sempiternam.

Schol. 1. Super Animarum humanarum origine & veterum philosophorum memoria disputatum est acerrime, & nunc disputatur: neque inter profanos modo, sed inter ipsos maxime theologos. B. Hieronymus (a) sic paucis historiam ferme omnem complectitur: *Super anima statu meministi vestra quæstioncule, immo MAXIME ECCLESIASTICÆ QUESTIONIS, utrum lapsa de calo sit, ut Pythagoras philosophus, omnes Platonici, & Origenes putant? an ex propria Dei substantia, ut Stoici, Manichæus, & hispana Priscilliani heresis suspicatur? an in thesauro habeantur Dei olim condita, ut quidam Ecclesiastici stulta persuasione confidunt? an quotidie a Deo fiant & immittantur in corpora? an certe ex traduce, ut Tertullianus, Apollinaris, & maxima pars occidentalium censent? Ad quinque igitur classes quæcunque ferebantur opiniones retulit Hieronymus: quarum tamen non erat cur primam a tertia distingueret. Et gravissimos quidem philosophos, atque theologos earum opinionum singulæ patronos habuere: nunc vero quarta tantum vulgata est & publice suscepta: quinta a paucis, in primis a Wolfio (b) restituta est. B. Augustinus de origine anima (c) quatuor libris differuit: & quanquam in eam fuerit opi-*

(a) Tom. 4. oper. pag. 642. edit. Martian.

(b) In Psychologia Rationali.

(c) Vide & lib. 3. de libero arbit. cap. 22.

opinionem proclivior, ex traduce ad posteros animos derivari, ita tamen differuit, ut plurimis demonstraverit, nihil certi super ea re nec revelatione divina, nec naturæ ratione sciri. Scilicet nulla nobis suppetunt principia, neque sensa, neque conscientia, neque conjectura ulla, quibus quidpiam certi pronunciare possimus; & in Scripturis altum ea de re silentium: Hebræi vero veteres, & christiani theologi in partes varias iverunt (a).

2. In primis vero inter veteres philosophos vulgarissima est prima illa opinio, mentes humanas longe ante corpora præexistisse, quæ cum altera erat conjuncta, transire eas de corporibus in corpora. Metempsychosin enim hanc non Græci tantum philosophi, sed & Ægyptii, & Chaldæi, & Persæ, & Indi magna consensione tradiderunt, hodieque orientales ferme omnes populi credunt (b). Sed & Menasseh ben Israël opinionem hanc communem omnium Hebræorum vocat, & ab his ad Gentiles manasse autumat (c); quæ rariatio rabbinica est; nempe posteriores tantum Kabbalists id sibi persuasere. In tractatu de revolutionibus animarum (d) legitur: *Res ipsa autem ita se habet, quod nempe omnes MENTES, & SPIRITUS, & PSYCHE, nulla excepta, comprehensa fuerint in Adamo protoplasta cum conderetur. Ad ejusdem capitis §. V. auctor Kabbale denudata hæc observat, sciendum, antiquo dogmate Hebræorum per Adamum protoplasten non intelligi personam unam individuum, sed totum animarum genus suis ordinibus atque gradibus varie distinctum, & sub forma exercitus cujusdam ab Adamo seu duce sub imperatore Messia; per signa membrorum humanis assimilata gubernatum, quod corpus intelligitur Apostolo Eph. IV. 13. & alibi, ubicumque Christus ab ipso caput nominatur (e). In hæc scilicet portenta abicit philosophia*

K 2

quam

(a) Vide Calmet. Diction. Biblico. art. Ame.

(b) Vide eund. ibid. art. Metempsychosis.

(c) Lib. 1. de creat. problemate 15.

(d) Part. 1. cap. 1. §. 12.

(e) Vide Henricum Morum tom. 1. operum in exposit. visionis Ezechielis, & Buddeum Introduct. ad hist. phil. Heb. pag. 432.

quam a natura sua discedit. Repetamus hic tota mente præclarum Augustini effatum, quod neque intelligi, neque sentiri potest, temerariam nimis atque nugatoriam gignit opinionem (a).

3. Jam Platoniorum illam animorum præexistentiã in aliis orbibus, dehinc descensum in corpora non incito illo argumento deridet Lucretius (b).

Præterea si immortalis natura animai

Constat, & in corpus nascentibus insinuat,

Cur super anteaetam atatem meminisse nequimus?

Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus?

Nam si tantopere est animi mutata potestas;

Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum,

Non, ut opinor, id ab letho jam longiter errat.

4. Arnobius acerrime in eandem opinionem dum invehitur, præclara quædam dicit adversus Platonicos, atque Origenianos: sed quædam addit, quæ demere possis. Rogat primum, quum in cælo essent mentes humanæ beatæ, quæ causa extiterit, cur in corpora dimitterentur? *Habitari*, inquit, oportuit, *has partes*, & *idcirco huc animas tanquam in colonias aliquas Deus omnipotens misit*. Tum sumto cothurno in eam opinionem, velut Dei providentiæ injuriam, insurgit. Locus paullo longior est; sed rerum utilitas longitudinem compensabit (c).

„ Et quid homines profunt mundo, aut ob rei cuius sunt necessarii causam, ut non frustra debuisse credantur parte in hac agere, & terreni esse corporis inquilini? Ad consummandam molis hujus integritatem, partem aliquam conferunt: & nisi fuerint additi, imperfecta & clauda est universitatis hæc summa. Quid ergo? si homines non sint, ab officiis suis cessabit mundus? Vicissitudines suas non peragent sidera? æstates, atque hiemes non erunt? ventorum flamina conticescent? nec ex coactis, & pendentibus nubilis ad terram decident imbres aridi-

(a) Ep. alias 218., nunc 13.

(b) De nat. ver. lib. 3. V. 670.

(c) Arnob. in 2. advers. Genes.

„ ditatibus temperamenta laturo? Atqui necesse est, cuncta suos ire per cursus, nec ab ordinis dati continuatione discedere, etiam si nomen in mundo nullum hominis audiat, orbisque iste terrarum solitudinis vacuæ silentio conticescat. Quemadmodum ergo jactatur, habitatorem debuisse regionibus his addi, cum ab homine liqueat nihil ad mundi perfectionem redire, omniaque ejus studia commoditatem semper spectare privatam, nec a finibus propriæ utilitatis abcedere? Quid enim prodest mundo (ut ab rebus incipiam seriis) maximos reges hic esse? Quid tyrannos, quid dominos, quid innumeras alias atque amplissimas potestates? Quid rei militaris experientissimos duces capiendarum urbium peritos, in equestribus præliis, aut in pedestri pugna immobiles atque invictissimos milites? Quid oratores, grammaticos, poetas? quid scriptores, dialecticos, musicos? quid pantomimos, quid mimulos, histriones, cantores, tuba, tibia, calamoque flatantes? Quid cursores, quid pugiles, quadrigarios, desultores, grillatores, funambulos, præstigiatores? Quid bigarios, salinatores, volones, unguentarios, aurifices, aucupes, vannorum sirpiarumque vitores? Quid fullones, lanarios, phrygiones, coquos, panchristarios, muliones, lenones, lanios, meretrices? Quid institutorum alia genera? Quid professorum, & artium, quibus enumerandis omnis ætas angusta est, rationibus conferunt, & constitutionibus mundi, ut sine hominibus condi non potuisse credatur, nec obtenturus integritatem sui, nisi ei conditio animalis miseri & supervacui jungeretur. Nisi forte rex mundi (quod temeritatis est) maximæ humano ex ore depromere) idcirco ex se genitas huc animas misit, ut quæ fuerant apud se dæ, corporei tactus, & metariæ circumscriptionis expertes, humanâ immergerentur in semina: foeminarum ex genitalibus proflirent, ineptissimos ederent continuarentque vagitus: exurgerent fellitantes mammas, proluvio linerent & madidarent se suo tum ad silentium pavidæ nutritis motibus, & cre-

„ pitaculis adducerentur auditis . Idcirco animas mi-
 „ sit , ut quæ fuerant simplices , & bonitatis nuper in-
 „ noxiæ , simulare in hominibus discerent , dissimulare ,
 „ menti , circumscribere , fallere , adulatoria
 „ humilitate captare , mente aliud volvere , aliud in
 „ facie polliceri : illaqueare , decipere dolis atque in-
 „ fidiis nescios , per innumeras artes malitiarum vene-
 „ na conquirere , & ad usum temporis pellaci mobi-
 „ litate formare ? Idcirco animas misit , ut in paca-
 „ ta & placida tranquillitate degentes , assumerent ex
 „ corporibus causas , quibus feræ fierent & immanes ,
 „ similtates , atque inimicitias gererent , consererent
 „ inter se bella , expugnarent atque everterent civita-
 „ tes : servitutis opprimerent & manciparent se jugo ;
 „ & ad ultimum fierent alterius altera potestatis na-
 „ talium conditione mutata ? Idcirco animas misit , ut
 „ immemores veritatis effectæ , & quidnam esset Deus
 „ oblità , simulacris inertibus supplicarent , ligna , z-
 „ ra , & lapides , divina alloquerentur ut numina ,
 „ auxilia poscerent eos casorum animantium cruore ,
 „ nullam sui facerent mentionem , quinimmo ex his
 „ aliæ ut dubitarent se esse , aut ullum esse , penitus
 „ abnegarent ? Idcirco animas misit , ut quæ in sedi-
 „ bus propriis mente fuerant una , intellectu & scien-
 „ tia paribus , postquam formas induere mortales , opi-
 „ nionum discriminibus dissiderent , aliud aliis justum ,
 „ aliud utile videretur & rectum , de appetendis re-
 „ bus , fugiendisque certarent , malorum ac bonorum
 „ alios aliæ constituerent fines : veritatem cupientibus
 „ noscere rerum opponeretur obscuritas , & velut ocu-
 „ lorum luminibus viduæ nihil certum viderent , & per
 „ ancipites semitas suspicionum inducerentur errore ?
 „ Idcirco animas misit , ut cum animantia cetera spon-
 „ te natis alerentur , & nulla satiatione prolatis , neque
 „ domorum , aut vestium tutamina sibi , aut velamen-
 „ ta conquirerent , miserabilis istis necessitas addere-
 „ tur : ut cum impendiis maximis , perpetuisque fu-
 „ doribus domos sibi construerent , membrorum con-
 „ ficerent tegmina , supellectilem variam diurnorum
 „ contraherent egestati , imbecillitatis auxilia anima-

„ libus mutuarentur a mutis , vim facerent terris , ut
 „ non sua sufficerent gramina , sed imperatas extolle-
 „ rent fruges , & cum sanguinem totum in subigen-
 „ da tellure fudissent , rubigine , grandinè , siccitate ,
 „ spem laboris amitterent ; & ad ultimum vi famis
 „ humanis cadaveribus incubarent : & ab hominum
 „ formis tabifica macie dissociarentur abjectæ ? Id-
 „ circo animas misit , ut quæ secum commorantes pos-
 „ sessionis alicujus nullum unquam habuissent amo-
 „ rem , avarissimæ hic fierent , & in habendi studium
 „ inexasurabili pectoris ardescerent appetitu : effode-
 „ rent altos montes , & viscera ignota terrarum in
 „ materias verterent alieni nominis , atque usus : pe-
 „ netrarent abditas discrimine cum capitis nationes ,
 „ & translatis mercibus caritatem semper , vilitatem-
 „ que captarent : exercerent avidum atque injustissi-
 „ mum scenus , & miserorum e sanguine supputandis
 „ se auferent insomnia nominibus : possessionum sem-
 „ per producerent fines : & quamvis provincias totas
 „ rus facerent unum , pro arbore una , pro sulco fo-
 „ rum litibus tererent : cum amicis , & fratribus inex-
 „ piabiles susciperent similtates ? Idcirco animas misit ,
 „ ut quæ dudum fuerant mites & feritatis affectibus
 „ nesciæ commoveri , macella sibi , & amphitheatra
 „ constituerent , loca sanguinis & publicæ impietatis ,
 „ ex quibus in altero mandi homines cernerent , &
 „ bestiarum laniatibus dissipari : interficere se alios
 „ nullius ob meriti causam , sed in gratiam volupta-
 „ temque sessorum , ipsosque illos dies , quibus tantum
 „ committeretur nefas , in gaudiis communibus duce-
 „ rent , & festa hilaritate sacraent : at in altero vero
 „ animalium miserorum discerperent viscera , alias aliæ
 „ raperent (ut canibus mos est & vulturis) portio-
 „ nes , subigerent dentibus , & crudelissimo ventri da-
 „ rent , & in tam sævis atque horridis moribus for-
 „ tem suam fierent , quas ab talibus mensis paupertatis
 „ angustia vindicarent : pro beatis ac felicibus vi-
 „ verent , quarum ora & faciem tam crudeles pollue-
 „ rent apparatus ? Idcirco animas misit , ut divini pon-
 „ deris & gravitatis oblità , gemmas , lapillos , marga-

„ ritas, castitatis dispendio compararent, innecterent
 „ his colla, laminas pertunderent aurium, conscien-
 „ dis quærent corporibus fucos, imminuerent frontes
 „ limbis, fuligine oculos obumbrarent, nec in formis
 „ erubescerent masculorum calamistris vibrare cæsa-
 „ riem, cutem corporis levigare, incedere poplitibus
 „ nudis, omnique alio cultu vigorem virilitatis & ex-
 „ ponere, & in habitum fœminarum, deliciasque mol-
 „ liri? Idcirco animas misit, ut viarum aliæ infesta-
 „ rent meatus, aliæ circumscriberent nescios, testamen-
 „ ta supponerent falsa, venenatas conficerent potio-
 „ nes, domos ut effringerent noctibus, sollicitarent,
 „ abigerent, prævaricaretur, & proderent, saporum
 „ fastidia ut excuterent palato, ut in coquendis ali-
 „ tibus pinguitudinem nosset retinere labentem, ut
 „ spirulas, & botulos facerent, isicia, catillamenta,
 „ lucanica, suminatam cum his carnem, & glaciali
 „ conditione tuceta? Idcirco animas misit, ut res san-
 „ cti atque augustissimi nominis symphoniacas agerent
 „ & fistulatorias hic artes, ut inflandis bucculas dis-
 „ tenderent tibiis, cantionibus ut præirent obscenis,
 „ numerosos iterarent scabillorum concrepationibus so-
 „ nores, quibus animarum alia lascivians multitudo in-
 „ compositos corporum dissolveretur in motus, salti-
 „ taret, & cantaret, & orbes saltatorios verteret, &
 „ ad ultimum clunibus & coxendicibus sublevatis lum-
 „ borum crispitudine fluctuaret? Idcirco animas mi-
 „ sit, ut in maribus exoleti, in fœminis fierent me-
 „ retrices, sambucistræ, psaltriæ, venalia ut proster-
 „ nerent corpora, vilitatem sui populo publicarent, in
 „ lupanaribus promptæ, in fornicibus obviæ, nihil pa-
 „ ti renuentes, ad oris sacri comparatæ stuprationem?
 „ Quid dicitis, o soboles, ac primi progenies numinis?
 „ Ergone sapientiæ illæ, atque ex causis principalibus
 „ proditæ genera hæc animæ turpitudinum, crimi-
 „ num, malitiarumque noverunt, atque ut exercerent,
 „ ut gererent, ut percelebrarent hæc mala, habitare
 „ iussæ sunt has partes, & humani corporis circum-
 „ jectio vestiri? Et mortalium quisquam est ratio-
 „ nis alicujus accipiens sensum, qui ordinatum existi-

„ met

„ met mundum propter has esse, ac non potius sedem
 „ ac domicilium constitutum, in quo omne quotidie
 „ perpetraretur nefas, maleficia cuncta confierent, in-
 „ sidia, fraudes, doli, avaritia, rapina, vis, scelus,
 „ audacia, obscenitas, turpitudine, flagitium, mala
 „ omnia cetera, quæ in orbe homines toto mente no-
 „ xia pariunt, & labem machinantur in mutuam?
 „ Sed sua (inquit) voluntate, non regis iussione
 „ venerunt. Et ubi pater omnipotens fuit, ubi re-
 „ giæ sublimitatis auctoritas, ut eas prohiberet abs-
 „ cedere, nec in præcipites labi permetteret volupta-
 „ tes? Si enim degeneres futuras locorum immuta-
 „ tionibus sciebat (scire autem debuerat causarum ut
 „ omnium constitutor), aut extrinsecus aliquid accef-
 „ surum his esse, quod eas faceret oblivisci suæ di-
 „ gnitatis & decoris (millies ut ignoscat oraverim)
 „ universorum non alius quam ipse est causa: siquidem
 „ perpeffus est evagandi eas habere jus liberum, quas
 „ retenturas non esse integritatis suæ habitum prævi-
 „ debat. Atque ita perficitur, ut nihil interfit omni-
 „ no voluntarie venerint, an illius obtemperaverint
 „ iussioni: cum non prohibendo quod oportuerat pro-
 „ hiberi, cessatione crimen fecerit proprium, & re-
 „ tentionis dissimulatione permiserit prius. Sed pro-
 „ cul hæc abeat sceleratæ opinionis immanitas, ut
 „ Deus credatur omnipotens, magnarum, & invisibi-
 „ lium rerum fator, & conditor, procreator, tam
 „ mobiles animas genuisse gravitatis ac ponderis con-
 „ stantiaque nullius: in vitia labiles, in peccatorum
 „ genera universa declives: cumque eas tales, atque
 „ huiusmodi sciret, in corpora ire iussisse, quorum
 „ inductæ carceribus sub procellis agerent, tempesta-
 „ tibusque quotidie fortuna, & modo turpia facerent,
 „ modo paterentur obscena: naufragiis, ruinis, in-
 „ cendiorum conflagrationibus ut perirent: pauperies
 „ alias, alias ut mendicitas premeret, ut ferarum pa-
 „ terentur aliæ laniatus, muscularum aliæ ut interi-
 „ rent veneno, claudæ ut incederent aliæ, ut aliæ
 „ lumen amitterent, ut articulis sederent aliæ colli-
 „ gatis, morbis denique objectarentur ut cunctis, quos

„ in-

„ infelix & miseranda mortalitas diversarum sustinet
 „ dilaceratione poenarum : tum deinde oblitæ unius
 „ esse se fontis , unius genitoris , & capitis , germa-
 „ nitatis convellerent atque abrumperent jura : urbes
 „ suas everterent , popularentur hostiliter terras , ser-
 „ vos de liberis facerent , insultarent virginibus , &
 „ matrimoniis alienis , odissent invicem sese , aliorum
 „ gaudiis & felicitatibus inviderent : tum deinde se
 „ omnes maledicerent , carperent , & sævorum den-
 „ tium mordacitate laniarent . Sed procul hæc abeat
 „ (ut eadem rursus , frequentiusque dicamus) tam
 „ immanis & scelerata persuasio , ut ille salus rerum
 „ Deus omnium virtutum caput , benignitatis & co-
 „ lumen , atque (ut eum laudibus extollamus huma-
 „ nis) sapientissimus , justus , perfecta omnia faciens ,
 „ & integritatis suæ conservantia mansiones , aut ali-
 „ quid fecerit claudum , & quod minus esset a recto ,
 „ aut ulli rei fuerit miseriarum aut discriminum cau-
 „ sa , aut ipsos actus , quibus vita transigitur & ce-
 „ lebratur humana , ordinaverit , jusserit , & a sua
 „ fluere constitutione præceperit . Minora hæc illo sunt ,
 „ & magnitudinis ejus destruunt potestatem : tan-
 „ tumque est longe , ut istarum auctor rerum esse cre-
 „ datur , ut in sacrilegæ criminis impietatis incurrat
 „ quisquis ab eo conceperit hominem esse prognatum ,
 „ rem infelicem & miseram , qui esse se doleat : qui
 „ conditionem suam detestetur & lugeat : qui nulla
 „ alia de causa sese intelligat procreatum , quam ne
 „ materiam non haberent , per quam diffunderent se
 „ mala , & essent miseri semper , quorum cruciatibus
 „ pasceretur nescio qua vis latens & humanitati ad-
 „ versa crudelitas . Et graviter quidem Arnobius Pla-
 „ tonicam opinionem refellit . Sed noluissem tot nimis
 „ ad vivum rescata : nam nihil vehementius in rem suam
 „ Manichæi dicere potuere . Itaque hic mihi Mani-
 „ chæum agere videtur . Quocirca inferius in tomo v.
 „ quum de origine malorum dicemus , copiose hæc ea-
 „ dem argumenta expediemus ; quod hoc in loco mone-
 „ re satis fuit .

Prop. XIX. Mens humana neque Deus est , neque
 Dei pars , aut idea .
 D.

D. 1. Mens humana nec una in omnibus homini-
 bus est (prop. 17.) , nec æterna (prop. 18.) ; Deus
 autem substantia est æterna & unica , quod heic as-
 sumo & ex iis quæ demonstrata sunt in II. parte ,
 & ex eorum maxime consensione , adversus quos præ-
 sens theorema positum est ; mens ergo humana non
 est Deus .

2. & 3. Mens humana existentiam habet contin-
 gentem (prop. 18.) ; quæ autem sunt talia neque
 partes esse possunt , neque attributa , neque affectio-
 nes substantiæ æternæ (prim. part. prop. 35.) ; ne-
 que pars ergo est , neque idea entis æterni , seu Dei .

Scholion . Inter opiniones olim apud philosophos ma-
 gna fere omnium consensione vulgatas , hæc haud du-
 bium referenda est , mentem humanam aut Deum esse
*per omnem rerum naturam commeantem & intentum , aut
 Dei partem , aut vim & flatum* . Quod gentilis philo-
 sophiæ principiis consentaneum est . Nempe quum ni-
 hil apud illos verius putaretur , quam hoc

Ex nihilo nihil , & in nihilum nil posse reverti :
 duoque tantum statuerentur æterna , materia , & mens ;
 corpora omnia non poterant non haberi *modifications*
materiæ illius æternæ , mentes vero *modifications* *men-*
tis æternæ in materia . Itaque quod de Ægyptiis retu-
 lit Herodotus (a) , eos primùm animas humanas im-
 mortales dixisse , ita interpretantur docti , animas post
 absolutum per varia corpora circuitum , in Deum , seu
animam mundi reverti . Id quod confirmat disertis ver-
 bis Jamblicus (b) , a primo , inquit , *descensu propterea*
dimisit Deus animas , ut rursus in ipsum revertantur (*eis*
αυτων επανεισδωσιν) . Eadem & Chaldæorum doctrina
 fuit , ut alibi demonstravi (c) . Hinc invecus *sons* ille
animarum Græcis auctoribus tam sæpe memoratus , &
erater Platonis , de quo is differit in Timæo (d) . A-
 per-

(a) Lib. 2. cap. 123.

(b) Lib. 8. de myster. c. 8.

(c) In dissert. de orig. & const. rer. corp.

(d) Legatur doctæ ea super re Thomasi dissertatio addita ejus-
 dem Exercit. de exult. mund. Stoica pag. 249.

per se ipsum docuit Pythagoras, qui dixit esse Deum per naturam rerum intentum & comitantem, ex quo nostri animi caperentur (a). Tribuit idem Platoni Theodoretus (b). Diserte Clemens Alexandrinus pronunciat, ex Platoniorum doctrina, mentem humanam & divinam (c), quanquam ei videtur adversari Plutarchus, qui in 4. de Placitis scribit, Platonis doctrinam esse, mentem esse Dei opus; quo maxime loco ab ea opinione eum vindicare studet Buddeus. Omnia quæ ad hanc Platonis doctrinam pertinent conrasit Hanschius in *Diatriba de Eufusiasmo Platonico* edita Lipsiæ an. 1716. Non est cur plura etiam de Stoicis dicamus: constat, ipsis animas habitas partes Dei, earumque mortem regressum in Dei naturam (d), uti passim loquitur Seneca. Placuit jam id Marcionitis & Priscillianistis veteris ecclesiæ hæreticis: placuit Arabibus plurimis in eo impietatis Aristotelicæ sectatoribus, qui intellectum agentem Deum habuere. Hinc nata apud Muhammedanos plerisque portentosa illa opinio, omnia esse Deum (e). De Almarico hæc retulit Gerlon: omnia sunt Deus: Deus est omnia. Creator, & creatura idem. Idem creat, & creatur. Deus ideo dicitur finis omnium, quod omnia reversura sunt in ipsum, ut in Deo immutabiliter conquiescant, & unum individuum, atque incommutabile permanent (f). Jam Siamenses plurimi, & Sinenses, & Japonenses animas censent tenuem ætherem mundanum, eundemque & Deum.

Atque hæc idcirco retuli, ut nemo ignoret, quo ex cœno Spinozisticum systema manaverit. Hic igitur homo rotunde pronunciat, mentem humanam partem esse infiniti intellectus Dei, additque, ac proinde quum dicimus, mentem humanam hoc vel illud percipere, nihil aliud dicimus, quam quod Deus, non quatenus infinitus

- est,
 (a) Cic. de natur. deor. lib. 1. Vide citatam nostram dissertat.
 (b) De curandis Græcorum Affect. serm. 5. tom. 4. oper.
 (c) Lib. 5. Stromat.
 (d) Vide Wilhelmum Suiterum in Idea Philosophiæ Stoicæ.
 (e) Pietro della Valle tom. 1. Bespier sur Ricour.
 (f) Gerlon tract. de concord. Metaph. cum Logica p. 4. oper.

est, sed quatenus per naturam humanæ mentis explicatur, sive quatenus humanæ mentis essentiã constituit, hæc vel illam habet ideam (a). Propositio vero ipsa XI. apertius explicat quid illam constituat mentem, primum, inquit, quod actuale mentis humanæ esse constituit, nihil aliud est, quam idea rei alicujus actu existentis. Propositione autem XIII. scribit, obiectum ideæ humanam mentem constituentis est corpus, sive certus extensionis modus actu existens, & nihil aliud.

Ea autem errorum monstra ipsis hominis theorematibus adversantur, quod paucis demonstrabo. Prima parte Ethicæ prop. XXI. docet. Omnia, quæ ex absoluta natura alicujus attributi Dei sequuntur, semper & infinita existere debuerunt, sive per idem attributum æterna & infinita sunt: essentia autem non mentis tantum, verum totius hominis constituitur a certis Dei attributorum modificationibus (idem par. 2. coroll. prop. X.). Non ergo tantum mens humana, sed tota essentia cuiusque hominis æterna est & infinita: non est autem nec æterna, nec infinita; non ergo, &c. Deinde: Idea Dei, ex qua infinita infinitis modis sequuntur, unica tantum esse potest (idem prop. 4. part. 2.); quum autem mens humana sit idea corporis humani in intellectu Dei, ea nequit esse aliud nisi hæc unica idea; quicquid autem in Deo est Deus est; & mens ergo humana Deus est. Jam ea unica idea representat tam Dei essentiã, quam omnia, quæ ex ipsius essentia necessario sequuntur (idem part. 2. prop. 3.); & sequuntur infinita infinitis modis (ibid. prop. 4.), ergo representat infinita infinitis modis: nihil ergo ignorat mens humana, nec ullas confusas, & inadæquatas habet ideas; habet autem inadæquatam cognitionem sui corporis (prop. 24. ibidem) & rerum æternarum (ibidem prop. 25.) & de duratione sui corporis (ibidem prop. 30.) & infinitarum aliarum rerum, ut passim deinde scribit; non igitur unica illa idea.

Præterea, si id ita se habet, mens humana non minus late patebit quam Dei; atque ut Deus adæqua-

(a) Part. 2. prop. XI. coroll.

quatam habet sui ideam, omniumque quæ ex ipsius essentia necessario sequuntur (idem 2. part. prop. 3.), ita & illa; quam ille conclusionem tantum abest ut dissimulet, ut potius diserte doceat coneturque demonstrare; mens, inquit, *humana adæquatam habet cognitionem æternæ & infinitæ essentiæ Dei* (prop. 47. part. 2.): intelligit autem Dei nomine *ens absolute infinitum, hoc est substantiam constantem infinitis attributis, quorum unumquodque æternam & infinitam essentiam exprimit* (prima part. def. 6.); mens ergo humana adæquatam habet cognitionem entis absolute infiniti, idest substantiæ constantis infinitis attributis, &c. eorumque omnium, quæ inde necessario sequuntur: qui autem talem habet cognitionem & nihil ignorat & in nullo labitur erratque: at ignorat mens humana infinita, & in plurimis errat, quod is agnoscit, nec negare, nisi esse velit deridiculus, potest; non ergo est id, quod is esse vult. Quæ quum sint, oportuit hunc hominem perpetuo cum ratione sua colluctari, ut ea scriberet. Cui illud ego Terentianum ingeram:

Næ tu hercle magno conatu magnas nugæ dixeris.
Nempe quos semel fanaticismus corripuit ad insaniam usque adigit:

*Bacchatur vates, magnum si pectore possit
Excussisse Deum: tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans figitque premendo (a).*

Sed ecce quum hic, tum sectatores ejus Tolandus, Poiretus, alique Scripturas quoque divinas in partem suam, quo auctor videlicet erroris honestior sit, trahere adtuntur. Scriptura, inquiunt, animam pro perenni Dei flatu habet. Primum in Genesi vocatur *spiraculum vite*, quod Deus inspiravit in faciem Adæ (b): tum deinde, ut describeret Moses, qua ratione Deus esset homines æoleturus de facie terræ, ait, *non permanebit spi-*

(a) Virg. lib. 6. in *Æneid.*
(b) Gen. 2. v. 6.

Spiritus meus in homine (a), quod scilicet illum ad se traheret; quod aperte explicat auctor libri Jobi, *si spiritum illius & flatum ad se trahat, deficiet omnis caro simul (b)*; eodem stilo loquitur auctor psalmi 113. v. 29. *Accedit Salomon, qui in Ecclesiaste eadem phrasi utitur, redeat spiritus ad Deum qui dedit illum, & corpus in terram, unde sumtum est (c)*: redit autem corpus in terram velut pars in totum suum; ergo & spiritus in Deum uti in fontem scaturiginis suæ. Tandem Paullus, quo loco maxime abutitur Spinoza, *in Deo nos vivere moveri & esse pronunciat (d)*. Atqui hæc talia sunt, ut nisi mens læva fuisset, homines stili Hebraicæ linguæ non ignaros pudere potuerit in confirmationem erroris sui producere. Stilus enim est perpetuus Scripturarum sanctarum actiones causarum secundarum *quævis* Deo tribuere, quod ille earum causa & primaria est & perpetuo conservatrix (e). At inde non magis deducere potes, partes Dei esse quæcumque sunt in natura rerum, quam ex eo quod ventus, tempestas, cedri, montes dicantur Dei, concludere, ea omnia ex Scripturarum doctrina Dei esse membra. Eam autem scribendi rationem Spinoza idem in tractatu theologico-politico diserte adnotaverat, ut non necesse ei fuerit ex aliis discere. Et vero qui animadvertit, nihil aut clarius, aut sæpius in Scripturis divinis prædicari, quam Deum rerum omnium, quibus universum hoc continetur, creatorem esse, easque non ex æterno, sed nudius tertius creasse, iis imperitare ex libertate, & similia, non potest non interputida mendacia censere & imperitissima, divinis Scriptura auctoribus Deum esse *quodcumque vides, quocumque moveris*. Jam in eorum classem, qui mentem humanam emanationem esse, seu effluxionem ex Deo, censuerunt, retulit Joannes Franciscus Buddeus (f), Petrum Poiretum: is enim ex instituto eam rem egit

(a) *Ibid.* cap. 9. (b) Cap. 34. v. 14.
(c) *Ecl.* cap. XII. v. 7. (d) *Act.* 17. v. 25.
(e) *Vide Calmet in Dict. Bibl. art. Ant.*
(f) *Theol. dog. lib. 2. cap. 2. ad §. 26.*

in primo eorum librorum, quos de œconomia divina inscripsit (a). Interim nemo melius, quam hic Poiretus, explicavit, auctores omnes hujus sententiæ ipsosmet ignorare quid dicant, tantum abest, ut ab aliis possint intelligi. Nam quum quereretur, quid tandem esset hæc emanatio animæ ex Deo, ingenue ignorantiam suam fatetur. *At si quis, inquit, inquirat penitus quæ fuerit hæc emanatio animæ ex Deo suo egredientis & nascentis? id mihi peculiarius intelligere non licet, neque video, an ab ulla creatura in hac corte vita intelligi possit.* Sed bene habet, quod hæc portenta in prima parte pluribus ac sæpe refellimus.

C A P. II.

De unione mentis, & corporis.

Prop. XX. **M**ens unitur corpori humano quoad homo vivit.

D. Mentem & corpus uniri dicimus, quousque harmonice inter se se utriusque operationes & nascuntur & procedunt, iis quidem legibus, quas superius ex Silvano Regis recitavimus: at quoad homo vivit mentis & corporis operationes harmonice secundum eas leges & nascuntur & procedunt ita, ut quilibet ejus rei sibi esse possit testis locupletissimus: mens ergo & corpus, quoad homo vivit, uniuntur.

Scholion. Neminem esse, qui ei theoremati adverteatur, non dubito. In eo potius æterna inter philosophos quaestio erit, qua ratione modoque mens unitur corpori. Me id latere, ut pleraque alia, ingenue profitebor. Illud hic in antecessum Augustini lubens memoro: *modus, quo corporibus adherent spiritus, & animalia sunt, omnino mirus est, nec comprehendendi ab homine potest, & hoc ipse homo est (b).* Super ea re hæc sunt excogitata. 1. Peripatetici esse animam putant formam substantialem corporis, quæ totum permeet corpus,

(a) Cap. X. §. 2., §. 20., §. 24. &c.

(b) S. Aug. de Civit. Dei lib. XXI. cap. X.

pus, totam in toto corpore, totam in qualibet corporis parte, principium ut *vitale*, ita *essentiale* corporis, formam *corporeitatis* & *animalitatis* corporis organici: adeoque reciprocum esse inter utriusque substantiæ operationes influxum, transmutarique cogitationes in corpore, motiones in animo (a). 2. Plato (b) mentem quidem corpori præesse, ut nautam navi, eoque uti velut instrumento, censuit: energiam vero, seu vitam & sensum corporis ab alia esse substantia quadam mediæ naturæ. Cui opinioni & favisse quodammodo videtur Augustinus (c); & recenti memoria Gassendus, Cudworthus, Clericus patrocinati sunt (d). Renatus Cartesius in eo quidem Platoni assentitur, non esse mentem formam corporis substantialem, sed soli cerebro præesse, indeque ope spirituum animalium motus in corpore cieri: at nullum nisi in mente sensum agnoscit, nullamque idcirco substantiam mediam. 3. At Malebranchius, & Silvanus Regis longius quoque prætergressi sunt: nam quod non negabat Plato, nec aperte Cartesius inficiatus erat, isti diserte dixerunt, nullo modo mentem in corpus agere, sed ex occasione cogitationum animi Deum agitare corpus; ut ex occasione motionum corporis modificare animum; quo omnino reale commercium inter mentem & corpus rupe-runt. 4. Leibnitius, & Wolfius in eo Malebranchianis assentiunt, nullum esse reale inter mentem & corpus commercium, sed tantum apparens; verum ut hoc apparens commercium explicarent, non, ut illi, ad Deum confugerunt, sed ex ipsa animi, & corporis natura secundum præstabilitam harmoniam explicare conati sunt. Quarum omnium opinionum quæ verior sit, Deus sciverit. Sed earum priore abutuntur Pantheistæ, & Lockiani: Malebranchiana placet enthusiastis: Leibnitiana idealistis: Platonica generosis philosophis & nobilibus: Cartesianæ mechanicis. Sed incertæ omnes, quod

Tom. III.

(a) Vide B. Thom. in utraque Summa.

(b) Plato in Alcibiadæ; & Phedone.

(c) Aug. de quant. animæ cap. 37. & 32.

(d) Vide Cleric. Biblioth. Chois. tom. 2. pag. 213.